

**Управління освіти і науки Сумської міської ради
Сумський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 25
«Білосніжка»**

**К О Н С У Л Ь Т А Ц І Я
«Формування соціально-громадянської
компетентності дошкільників»**

Дошкільний вік є важливим періодом дитинства, протягом якого дитина пристосовується до навколишнього соціального середовища. Формуються етичні, моральні, культурні, фізичні, психічні, духовні аспекти розвитку особистості, норми та правила поведінки в суспільстві. Здійснюється процес соціалізації та закладаються основи соціальної компетентності дошкільника. Процес формування соціальної компетентності дітей дошкільного віку є складним і тривалим.

Для більш ефективної соціалізації необхідно знати основні характеристики дитинства. Т. Поніманська у своїй роботі виділяє такі особливості дошкільного віку:

- дитина-дошкільник як індивід перебуває у віці становлення, дозрівання та розвитку; створення основ особистої діяльності, автономії, ініціативності, відповідальності та особистого становлення;
- самооцінка цього періоду визначається наявністю субкультури дитини;
- дошкільний вік (3-6 років) пов'язаний з переважанням ігрової діяльності;
- види діяльності дітей є специфічними, і становлять основні досягнення дитини у її фізичному, психічному та соціальному розвитку, завжди відповідаючи інтересам та потребам дитини;
- це сенситивний період для первинної соціалізації особистості; 17
- період формування ціннісного відношення до природи, культури, людини і самого себе, орієнтації на світ людей, розуміння змісту і форм людських відносин;
- висока емоційна насиченість усіх сфер життя дитини, цікавість, безпосередність, оптимізм як важлива передумова емоційного та практичного пізнання навколишнього середовища та самого себе;
- чутливість до соціально-психологічних механізмів навіювання, наслідування; інтеріоризаційних та екстеріоризаційних механізмів ідентифікації. Ці механізми соціалізації дають дитині можливість розвиватися, відображати і реагувати на соціальні очікування суспільства [60, с. 5]. Важливим елементом у розвитку соціальних можливостей дошкільника є розвиток його самосвідомості. Вже старший дошкільник починає сприймати себе як частину суспільства. Дитина повинна розуміти себе: свої думки, свої почуття, свої емоції. Вона починає асоціювати себе з суспільством, вона відчуває себе залежною від нього. Варто збагачувати, розширювати, поглиблювати елементарні уявлення, допомагати співставити свій внутрішній світ, інтереси з зовнішнім світом, інтересами інших родичів, близьких, важливих людей, товаришів.

Діти у віці від п'яти до шести років мають достатньо знань та ідей, щоб мати свій соціальний статус. О. Кононко називає цю позицію – первинна соціальна позиція. Вона підкреслює важливість цієї позиції для більш нормального розвитку особистості.

Вчена І. Рогальська підкреслює, що розвиток дитини та її успішна

соціалізація, безумовно, залежить від того, наскільки дитина визнається дорослим суб'єктом взаємодії з навколишнім середовищем, наскільки дозволяє дитині проявляти цю суб'єктивність, створюючи умови для створення образу світу. До кінця дошкільного дитинства кожна дитина створює картину світу, засновану на найрізноманітніших фантастичних 18 уявленнях про Світ Природи, Світу Культури, Соціальний Світ Людей, Світу власного «Я» .

Щодо компонента соціальної компетентності дітей дошкільного віку, вчена Т. Поніманська зазначила: когнітивний компонент - рівень і зміст знань про людину (проінформованість); ціннісний компонент - відносини з особистістю як найвища цінність, повага до життя і діяльності, гідність кожної людини (гуманність); емоційна складова - інтерес до людей, бажання спілкуватися з ними, їхні знання, бажання бути схваленими іншими, здатність співчувати, співпрацювати, розуміти емоції і почуття інших і управляти своїми емоціями та почуттями; оціночна частина - здатність об'єктивно оцінювати людські дії та їхні відносини, толерантність, справедливе ставлення до людей (справедливість); поведінковий - знання етичних поведінкових показників та інших видів діяльності, вміння пропонувати, надавати та отримувати допомогу, здійснювати свої етичні дії, навички спілкування (моральна діяльність) .

Соціально компетентна дитина повинна бути лише емоційно сприйнятливою дитиною з розвиненими соціальними почуттями. Дитина з низьким емоційним рівнем створює низький розвиток чутливості. Небажаними наслідками неухважності батьків і вчителів у соціально-емоційному розвитку дитини дошкільного віку може бути дитяча помста, ревності, шовінізм, гнівливість, невпевненість, жадібність.

Є чотири типи властивостей: перша група - якості, які забезпечують розвиток і використання соціальних здібностей дитини; друга група - властивості, що формуються в процесі взаємодії членів групи внаслідок соціального впливу і забезпечують прийняття особистості, спільної для членів групи керівних принципів і ціннісних домовленостей; третя група - властивості, пов'язані з соціальною поведінкою, позицією особистості; четверта група - властивості, пов'язані із загальними психологічними та соціально-психологічними особливостями .

Варто відзначити, що ці властивості в дошкільному віці тільки зародилися. Тому варто вивчити кожен набір ознак через призму дітей п'ятишестирічного віку.

Соціальну компетентність дошкільника можна вважати сформованою, якщо він: має базові знання про соціальні явища, події, людей, відносини, способи їх налагодження; він цінує, визнає важливість для нього всього, що пов'язане з суспільним життям, зацікавленість у ньому; називає словами, вербалізує основні назви, пов'язані із соціальним життям; ділиться

враженнями, пов'язаними з соціальними подіями та людськими відносинами, художніми образами (малює, ліпить, складає оповідання, співає пісні...); встановлює взаємозв'язок соціальної активності людей та свою власну з реалізацією соціально затверджених стандартів; усвідомлює свої знання та інтереси в соціально зрілих формах поведінки; має поведінку конструктивної творчості; збалансування особистих та соціальних інтересів

Дитина старшого дошкільного віку розуміє сімейні відносини, ставлення членів сім'ї один до одного. Знає свою родину, знає, що ставлення членів родини один від одного. Він розділяє участь вшанування пам'яті предків, стосунки з родиною, близьких. Виявляє інтерес до сімейних реліквій, бере участь у збереженні сімейних традицій, має сформовані уявлення про добро, гуманність, щирість, як важливі якості людських відносин, справедливість, здатність точно оцінювати поведінку людини, про чесність як вимогу відповідати власною поведінкою тим критеріям, які використовуються для оцінки дій інших; самооцінка, заснована на почутті індивідуальності людини, право на самовираження, емоції та самостійну поведінку, що не створює проблем для інших людей. Розуміє стан і почуття іншої людини за рахунок аналізу її зовнішнього вигляду, інтонації, дії, виявляє повагу до своїх почуттів, усвідомлює своє право бути таким, як він є, чужо ставиться до інших людей незалежно від віку та їх статі.

Старший дошкільник здатний запобігати конфліктам і вирішувати їх, розуміє ставлення людей до себе. Це природно відчувається в колективі знайомих і незнайомих людей, він знає, як реагувати на прояви несправедливого ставлення до себе, розуміє причини і намагається їх усунути; намагаючись зробити відносини правильними, толерантними; розуміє поняття «дружба» і «товаришування» і тому веде себе з однолітками відповідно. Має уявлення про державу, її символи, її народ, національні особливості українців; знає національні пам'ятки, героїв, проявляє повагу до них, шанує національні святині, розуміє поняття «людство», шанує звичаї інших народів .

Таким чином, дошкільний вік є важливим періодом у процесі формування соціальної компетентності. За цей час дитина починає активно поглинати всі етичні установки і правила суспільства, набувати нових знань, необхідних у повсякденному житті, набуває нових навичок і здібностей, формує власне бачення навколишнього світу. Вона починає розуміти важливість своїх знань і намагається надбати нові. Основною характеристикою соціально компетентної дитини старшого шкільного віку є здатність застосовувати свої навички, знання та навички у повсякденному житті.